

❖ عنوان: سازوکار حقوقی دسترسی به اطلاعات و شفافیت در نظام تامین اجتماعی چندلایه

❖ نوع خروجی حاصل از انجام پژوهش:

طرح پژوهشی ■ گزارش کارشناسی □ سند سیاستگذاری □

❖ عنوان برنامه راهبردی کلان و بخشی مرتبط با پژوهش:

«طرح پژوهشی»

استانداردترین تولید علمی شناخته شده است که منطبق با اصول علمی روش تحقیق انجام می‌شود. مراحل اجرای طرح پژوهشی شامل نیازسنجی پژوهشی (از طریق طرح سالانه نیازسنجی پژوهشی سازمان)، تعیین عنوان، شرح خدمات، دریافت پروپوزال، ارزیابی و تایید پروپوزال توسط شورای پژوهش، انعقاد قرارداد، انجام پژوهش، داوری علمی و تایید نهایی شورای پژوهش می‌باشد.

«سند سیاست گذاری»^۱

«سند سیاست گذاری»، گزارشی کوتاه، بی‌طرفانه و موجز در پاسخ به یک سوال مشخص یا راجع به یک مسئله خاص است که استاندارد صلاحیت برای تهیه سند سیاست گذاری، افراد خبره هستند. این گزارش شامل سه بخش زیر می‌شود.

- بخش اول که به آن «خلاصه مدیریتی»^۲ خواهیم گفت، بر روی جلد گزارش، ضمن بیان مشکل در یک یا دو سطر، به ارایه راهکارهای اجرایی منطقی برای آن در حداکثر نصف صفحه می‌پردازد.
- بخش دوم که گزارش اصلی را تشکیل می‌دهد و در ۳ تا ۵ صفحه مطابق چارچوب تعیین شده تهیه می‌شود، «پیشنهادات سیاست گذاری»^۳ نامیده می‌شود.
- بخش سوم که به تحلیل دقیق موضوع و ارایه اسناد پشتیبان آن می‌پردازد، «یادداشت سیاست گذاری»^۴ نام دارد. هر یک از این سه بخش برای اهداف خاص و مخاطبان ویژه خود تهیه می‌شوند.

«گزارش کارشناسی»

شامل ارایه یک گزارش کامل در خصوص یک موضوع خاص مورد نظر است که به یک فرد مجری با سطح صلاحیت حداقل «محقق» واگذار می‌شود تا در مدت زمان چند روز تا حداکثر ۳ ماه، گزارش مورد نظر را منطبق با فرمت ارایه شده تهیه و ارایه نماید.

1. Policy Paper
2. Managerial Brief
3. Policy Brief
4. Policy Paper

❖ بیان و توصیف مسئله (حداقل یک صفحه)

امروزه در پی چالش‌ها و مشکلاتی که در نتیجه تغییرات جمعیت و بروز پدیده سالمندی ایجاد شده، برخی از کشورهای جهان اقدام به انجام اصلاحات در نظام‌های بازنشستگی خود کردند تا عملکرد و پایداری خود را بهبود بخشند. بسیاری از کشورها نظام تأمین اجتماعی چندلایه را جهت ارتقای کمیت و کیفیت تأمین اجتماعی اجرا کرده‌اند. به همین ترتیب در ایران هم باتوجه به چالش‌های موجود در نظام تأمین اجتماعی، طراحی و استقرار نظام تأمین اجتماعی چندلایه در ماده ۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه کشور پیش‌بینی شده است.

بنابر گزارش‌های رسمی، ساده‌ترین نوع نظام مستمری چندلایه شامل سه لایه حمایتی، بیمه‌ای و تکمیلی می‌شوند. لایه اول یا بازتوزیع اجباری به منظور کاهش فقر، منافی را برای تمام افراد جامعه در نظر می‌گیرد. این عایدی‌ها به‌طور عمده در زمان افزایش بیکاری یا زمانی که عواید مستمری عمومی کاهش یابد، نقش مهم‌تری ایفا می‌کنند. در جامعه‌ای که جمعیت پیر رو به افزایش است، نقش این لایه حمایتی می‌تواند بیشتر آشکار شود. لایه دوم مرتبط با مشارکت نیروی کار در طرح مستمری خصوصی یا دولتی اجباری یا شبه اجباری است و متمرکز بر جایگزینی درآمد در دوران بازنشستگی است. در این لایه صندوق‌های بیمه بازنشستگی وجود دارند که با دریافت حق بیمه از افراد (مشارکت کارگر و کارفرما)، مزایایی را در دوران بازنشستگی به آن‌ها پرداخت می‌کند. هدف این لایه ایجاد سازوکاری مطمئن است، برای آنکه افراد بازنشسته از نرخ جایگزینی مناسب (درآمد بازنشستگی نسبت به درآمد قبل از بازنشستگی) برخوردار باشند. در نهایت لایه سوم، شامل پس‌انداز داوطلبانه برای دوران بازنشستگی و یک لایه بیمه‌ای اختیاری و همچنین تکمیل‌کننده دو لایه اول است. هدف ایجاد این لایه نیز ایجاد بسترهایی برای پس‌انداز بیشتر افراد برای دوران بازنشستگی است.

در راستای کمک به استقرار نظام تأمین اجتماعی چندلایه در ایران، آیین‌نامه نظام تأمین اجتماعی چندلایه و اسناد سیاستی آن بر اساس قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی، مفاد مواد ۲۷ و ۲۸ از قانون برنامه پنجم توسعه و بندهای ۴۰، ۴۱ و ۴۲ از سیاست‌های کلی برنامه ششم با حدود سه سال کار کارشناسی مستمر در کمیسیون امور اجتماعی دولت به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور تدوین نهایی شده است.

برای برقرار کردن نظام تأمین اجتماعی چندلایه پیشنهاد شده که سازمان‌ها و ارگان‌های مختلفی از جمله سازمان تأمین اجتماعی، صندوق بازنشستگی کشوری و لشکری، کمیته امداد و ... با یکدیگر همکاری کرده و هر کدام از آن‌ها مجری لایه مشخصی باشد.

آنچه روشن و مسلم می‌باشد، این است که همکاری بخش‌های مختلف نیازمند ایجاد بستر گسترده‌ای جهت تبادل اطلاعات بین آن‌هاست که مستلزم مطالعات دقیق و شناخت قوانین مرتبط در این زمینه می‌باشد؛ چرا

که حریم خصوصی که در قانون اساسی و منشور حقوق شهروندی و قوانین دیگر به آن اشاره شده، یکی از ارزشمندترین مفاهیم نظام‌های حقوقی توسعه‌یافته است. حق بر حریم خصوصی در زمره مهم‌ترین حقوقی است که ارتباط تنگاتنگی با کرامت انسانی دارد که هدف آن تعالی شخصیت انسان و به دیگر سخن تکریم تمامیت مادی و معنوی اوست. فلذا برای تبادل اطلاعات بین نهادهای مختلف لازم است سازوکاری در جهت حفظ حقوق بیمه‌شده پیش‌بینی شود که به این مهم خدشه‌ای وارد نگردد. از سوی دیگر، استقرار نظام تامین اجتماعی چندلایه و فراگیر نیازمند تنظیمات فزاینده است که لازمه آن شفافیت و دسترسی آسان و سریع به اطلاعات است. اگر نهادهای ذی صلاح با هر کدام از لوايح از ایجاد و گسترش بسترهای مناسب جهت تبادل اطلاعات به دلایل مختلف خودداری کنند و یا ناتوان از انجام آن باشند، ممکن است شاهد موازی کاری، اتلاف منابع و ناکارآمدی در نظام تامین اجتماعی چندلایه باشیم. در نتیجه، استقرار یک نظام تامین اجتماعی شفاف و داده محور نیازمند قواعد و سازوکار حقوقی مناسب است که به تنظیم‌گری در این حوزه بپردازد.

باتوجه به این موضوع که استقرار نظام چندلایه تامین اجتماعی باتوجه به ابلاغ سیاست‌های کلی تامین اجتماعی در دستور کار قرار گرفته است و الزامات قانونی آن در دست تهیه است، یکی از مواردی که باید پیش‌بینی شود، نحوه تبادل داده در بستر دیجیتال است که نیازمند تنظیم‌گری حقوقی است.

- وسعت و گستردگی مسئله

کلیه ارگان‌ها و بخش‌های مرتبط جهت استقرار نظام تامین اجتماعی چندلایه

- پیامدهای ناشی از تداوم مسئله

عدم کارآمدی و اثربخشی مناسب نظام تامین اجتماعی چندلایه، گسترش فساد و نقض حریم خصوصی

اشخاص

❖ اهداف

هدف کلی:

بررسی شفافیت و حدود دسترسی به اطلاعات در نظام چندلایه تامین اجتماعی

اهداف اختصاصی:

بررسی ساختاری نهادهای ذی صلاح در نظام چندلایه و صلاحیت های آنها
بررسی نحوه تعاملات در نظام چندلایه
پیش بینی سازوکارهای تبادل اطلاعات در نظام چندلایه
احصای شاخص های کمی و کیفی برای ارزیابی شفافیت در عملکرد نظام چندلایه

❖ محدوده مکانی

کل کشور

❖ زمان مورد انتظار اجرای پژوهش

۶ ماه

❖ شرح خدمات و خروجی های مورد انتظار

- بررسی و تشریح و تعیین سطوح تشکیل دهنده نظام تأمین اجتماعی چندلایه با نگاهی تطبیقی
- شناسایی کلیه نهادها و سازمان های مرتبط و درگیر در برقراری نظام چندلایه به شکل ساختاری
- بررسی انواع و طبقه بندی اطلاعات موجود نزد هر یک از نهادها و سازمان های ذی صلاح در نظام چندلایه
- پیش بینی حدود و ثغور اختیارات سازمان ها در تبادل اطلاعات
- پیش بینی و ارائه راهکارها جهت حفظ امنیت و حریم خصوصی اشخاص
- ایجاد و گسترش بسترهای لازم برای تبادل داده در نظام چندلایه
- تعیین ضمانت اجرای حقوقی مناسب جهت گسترش شفافیت و دسترسی به اطلاعات در نظام چندلایه

فرم درخواست طرحنامه (RFP)

موسسه عالی پژوهش‌های سلامت ایران

نام و امضاء معاون یا بالاترین مقام اجرایی حوزه:

نام و امضاء نماینده تام الاختیار معاونت/کارفرما:

نام و امضاء مدیر گروه پژوهشی موسسه:

نام و امضاء معاون پژوهشی موسسه:

تاریخ تکمیل فرم: